

Opgave 4 De ebola-epidemie als internationaal vraagstuk

Bij deze opgave horen de teksten 5 en 6 .

Inleiding

In februari 2014 vond een ebola-uitbraak plaats in West-Afrika, vooral in de landen Guinee, Sierra Leone en Liberia. Ebola is een zeldzame maar ernstige infectieziekte die wordt veroorzaakt door een virus. De ziekte is vernoemd naar de rivier Ebola in Congo, waar het virus voor het eerst in 1976 werd waargenomen. In augustus van 2014 riep de WHO, de Wereldgezondheidsorganisatie van de VN, de uitbraak uit als een 'medische noodsituatie van internationale zorg'. Naar schatting werden ruim twintigduizend mensen door de ziekte getroffen. De epidemie kostte aan 11.300 mensen het leven. In januari 2015 leek de epidemie grotendeels voorbij. Op 31 januari 2015 verscheen van emeritus hoogleraar in de sociale wetenschappen Abram de Swaan een artikel over de gevolgen van de ebola-epidemie voor de wereld. In dit artikel bekritiseerde hij de rol van de WHO en geeft hij aan hoe dergelijke epidemieën in de toekomst voorkomen moeten worden (tekst 5). Wouter Arrazola de Oñate is arts-onderzoeker Sociale (en Commerciële) Determinanten van Gezondheid. Het opiniërend artikel waarvan een deel in tekst 6 staat is van hem. De auteur legt een relatie tussen het uitbreken van de epidemie in de armste landen en de wijze waarop internationale politiek en economie functioneren.

Lees de regels 1 tot en met 34 van tekst 5.

Volgens de Swaan waren de meest getroffen landen – Guinee, Sierra Leone en Liberia – zelf niet in staat de ebola-epidemie te bestrijden. Er is hier sprake van 'state failure' ofwel deze landen zijn te beschouwen als fragiele staten. Het begrip 'staat' omvat vier kenmerken.

- 2p **22** Leg uit aan welk kenmerk van een staat de getroffen landen niet voldoen. Betrek in je antwoord een voorbeeld uit de regels 1 tot en met 34 van tekst 5.

Lees de regels 35 tot en met 106 van tekst 5.

De Swaan stelt in zijn artikel dat het bestrijden van de epidemie belemmerd zou kunnen worden door het dilemma van de collectieve actie.

- 2p **23** – In welk tekstfragment is het dilemma van de collectieve actie te herkennen? Noem de regelnummers.
– Leg uit welke verandering in de politieke besluitvorming een oplossing kan bieden voor het dilemma van de collectieve actie.

Een half jaar na de ebola-uitbraak kwam de WHO, de Wereldgezondheidsorganisatie van de VN, in actie.

- 2p **24** Leg uit bij welke twee doelstellingen van de VN het past dat de WHO optreedt.

Lees tekst 6.

De internationale orde kan beschreven worden vanuit het klassieke beeld maar ook vanuit het post-klassieke beeld. In tekst 6 is een van beide beelden te herkennen.

- 4p **25** Welk beeld van de internationale orde is te herkennen in tekst 6? Leg je antwoord uit en gebruik daarbij twee verwijzingen met regelnummers naar tekst 6.

Opgave 4 De ebola-epidemie als internationaal vraagstuk

tekst 5

Ebola is een les voor de rijke landen

De onwetende angsthazen (politici, vertegenwoordigers van overheidsinstanties) in de Verenigde Staten en in Europa die in de zomer van 2014 zo panisch reageerden op de enkeling die ebolapatiënt zou kunnen zijn, hebben vermoedelijk duizenden levens gered (...). De westerse bestuurders die bang waren voor besmetting, droegen bij aan de algemene vrees dat de verre dreiging zou overslaan naar westerse landen. De eerste reactie was louter defensief. Mensen uit West-Afrika mochten westerse landen niet meer in. (...) Om ebola te bestrijden was meer nodig, veel meer: een offensieve strategie, een ingrijpen ter plaatse, waar de epidemie zich zo snel verbreidde als mensen ervoor op de loop konden gaan. Van de gezondheidsdiensten in de geteisterde landen was niet veel te verwachten. Sierra Leone, Liberia en Guinee zijn doodarm; hardnekkige burgertwisten en (...) corruptie hadden hun fragiele infrastructuur al doen bezwijken, en nu sloegen de resterende dokters ook nog eens op de vlucht. Het eerste alarm werd geslagen, maar het duurde toch zeker een half jaar voor er een internationale bestrijdingscampagne op gang kwam. (...)

Er was wel degelijk een dreiging [de schrijver doelt hier op de ebola-uitbraak] en die is er wellicht nog, niet alleen voor buurlanden, maar in deze tijd van massaal luchtverkeer voor vrijwel alle landen ter wereld.

Dus hadden ook al die landen – de een wat meer, de ander wat minder – goede redenen om mee te doen aan de bestrijding van de epidemie. Geen land kon het alleen af, geen land kon de actie blokkeren. Maar, landen die niet meehielpen konden toch profiteren van het ingrijpen van anderen. Dus: waarom zou een land meedoen? Maar: als geen land meedoet breekt de wereldplaaig uit. (...)

Maar er bestaat toch allang een WHO, een Wereldgezondheidsorganisatie die de samenwerking effectief moet kunnen regelen? (...) De WHO kon dat niet en wilde het aanvankelijk niet eens. De organisatie wordt bemand door mensen die door de eigen landsregering zijn voorgedragen om politieke redenen en die veelal onbekwaam zijn voor een taak welke ze als een luizenbaantje werd toegespeeld. (...)

De WHO heeft er vooral in de beginfase dan ook niets van terechtgebracht. Dat vindt de WHO nu zelf ook. Prompt heeft het besturend lichaam ingrijpende hervormingen aangekondigd, precies dezelfde als na het vorig falen, bij de griep-epidemie van 2009. Die hervormingen zijn toen ook niet doorgevoerd. (...)

De ebola-epidemie is (hopelijk) goed afgelopen – voor deze keer. Maar een zo grootschalige uitbraak had voorkomen kunnen worden (...). Voor de vroegtijdige bestrijding van

toekomstige epidemieën is een
80 permanente snelle medische
interventiemacht nodig, een soort
brandweer die op afroep beschikbaar
is. Die 'plaagweer' bestaat vooral uit
ervaren medici en verpleegkundigen,
85 maar juist in de beginfase zijn nog
andere experts vereist.

(...)

Doet zich een dreiging voor, dan zijn
antropologen of ontwikkelingswerkers
nodig. Zij moeten hulpverleners
90 vertellen wat de plaatselijke
gebruiken zijn, en zij moeten plaat-
selijke leiders uitleggen wat de

medische ingrepen inhouden en hoe
de bevolking daaraan kan mee-
95 werken. De ebolabestrijders
verschenen noodgedwongen in zulke
angstaanjagende pakken dat de
mensen op de vlucht sloegen of de
bestrijders aanvielen. De bestrijders
100 bezwoeren de familie van ebola-
lijders om de patiënten niet aan te
raken en uit hun buurt te blijven, een
onmenselijke en onmogelijke raad
voor mensen die hun geliefde voor
105 hun ogen in eigen bloed zien
creperen. (...)

naar: Abram de Swaan, NRC Handelsblad, 31 januari 2015

tekst 6

Ebola toont hoe ziek het economisch en politiek systeem is

2014 is het jaar van ebola. Maar wie alleen naar de epidemie in drie West-Afrikaanse landen kijkt, begrijpt de ware aard van deze uitbraak niet, beweert Wouter Arrazola de Oñate. Het echte virus is het economische en politieke systeem dat de wereld bestuurt op een kortzichtige manier, waarbij mensen en landen herleid worden tot hun marktwaarde.

Een van de belangrijkste redenen waarom het deze keer in deze drie West-Afrikaanse landen zo snel heeft kunnen uitbreken is de erbarmelijke staat van het gezondheidssysteem. "Liberia had minder dan 50 dokters in het openbare gezondheidssysteem, voor een land met meer dan 4 miljoen mensen, waarvan de meerderheid ver van de hoofdstad woont. Dat is 1 arts per 100.000 mensen, vergeleken met 240 per 100.000 in de VS en 670 per 100.000 in Cuba", zegt prof Paul Farmer, Harvard-infectieziektespecialist en oprichter van Partners in Health, een ngo¹⁾ met beide voeten in het veld. Jarenlang is er véél te weinig geïnvesteerd in gezondheidspersoneel, genees- en verpleegmiddelen, ziekenhuizen en laboratoria, en in de achterliggende organisatie van de gezondheidssystemen. Daar zijn verschillende redenen voor.

Lokale corruptie wordt vaak onmiddellijk als grootste schuldige aangewezen. In de getroffen landen moet daarvoor niet enkel gekeken worden naar de regeringen die corruptie toelaten, maar ook naar de ontginnende industrieën en transnationale ondernemingen die vaak heel nauw betrokken waren bij het installeren van die machthebbers. De financiële belangen van internationale bedrijven hebben ook mede aanleiding gegeven tot de vele burgeroorlogen, een andere belangrijke oorzaak van de verdere verzwakking van staat en gezondheidssysteem. In toenemende mate gaat het dan niet alleen om grondstoffen, maar ook om de grond zelf: landbouwgrond om voedsel en biobrandstoffen op te verbouwen in West-Afrika behoort tot de begeerde 'rijkdommen' van zowel Guinee als Liberia. (...)

De ebola-uitbraak van 2014 in drie West-Afrikaanse landen heeft haar wortels in de doofheid van onze beleidsmakers voor wetenschappelijke argumenten, doofheid voor de aanklachten van extreme armoede en ongelijkheid, mede onderhouden door ons eigen koopgedrag en onze eigen industrieën. Het ebola-virus is gevaarlijk, maar de kortzichtigheid waarmee de wereld bestuurd wordt is nog veel schadelijker.

naar: www.mo.be, 29 december 2014

noot 1 Een ngo (niet-gouvernementele organisatie) is een organisatie die onafhankelijk van de overheid gericht is op een maatschappelijk belang.